

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{7}{10}$ = Július' 10-dikén

1830

Utazással járó Nevelésre —

Planum, Párisban. — Senki-se tagadja, hogy az utazások felettébb nagy elméket fejtettek-ki 's magassabb ítélőtű embereket formáltak. Az utazásokban kimeríthetetlen sok megjegyzéseket találván, azokból a' lélek egy oly' tökéletes értségre emelkedik, mellyet csak az időnek lehetne tulajdonítani 's egyszerűsmind a' jó ízlés 's maga-alkalmaztatás is annyira tökéletesedik, hogy annyira, sokszor, semmi oktatások 's tanítások nem vihetik. Ugy is van régóta már, hogy a' tökéletes nevelés' befejezésére kimeríthetetlennek tartják Európában egy-egy forduló. Ezen vélekedés, mely már még ezelőtt helyesnek láttott, napról-napra állandóbb igazságnak tartatik, — a' mi' utazóink, tisztább ítélőtűek, bőltsebb látásuak, 's az ő' költséglistájokból mellyet utazások-közben írnak, gyakran a' gazdaskodásra és kormánytudományra nézve, a' legjobb észre-vételek származnak. Az értékek' számba-vétele 's gondoskodások, nagyon figyelmetessékké teszik őket. Ezen buzgó vizsgálathó: származik, hogy egy helyesen gondolkodó és jól kimivelt lélek' formálására az utazást a' mai időben sokkal alkalmasabbnak tartják mint valaha tartották. Rousseau azt mondja, — nem az a' kérdés,

— jó-é, hogy az ifjak utazzanak; hanem az, ha jó-é hogy utazzak? A' mint állítja, úgy, teljesíti is, mert hogy az ő Emiljének nevelését hévégezze, elvezeti őtet Európának nevezetesebb tartományaiha, 's ott helyben taníttatja-meg vele a' mesterségeket, tudományokat, természet' produktumait 's végre a' nemzetek' törvényeit 's szokásait. Tudjuk végre, hogy Rousseau-nak ezen nevelése, mely oly' szövényes, oly' gondos, oly' sok körülállásokkal és apró ügyeletekkel teljes, pompáson emelkedik ugyan, de össze omolható, minden lépésben, a' tapasztalásra felettébb nagy költséget, 's csak nagy Urak' erszényéből telhető dolgokat téssen-fel. Annyival-inkább így van az általa javasolt utazással, mely onnan is kitettzik, hogy ezen utolsó simítás, mely a' házi nevelés' következése, eleitől-fogva a' mosolygó szerentse megkülömböztető jussaihoz tartozott. Így tehát, a' nagyok' házi nevelésének, ezen tekintetben, feljűl kellett múltnia a' közép-sorsuak' közönséges nevelését. Úgy de, a' közönséges nevelés is, mely most a' vetelkedés' hatalmas rugója, 's a' jutalom' 's ön-szeretet' ingerei által, a' tálentomok' leghatalmasabb teremtőjének láttzik, csak lassanként, sok próbatételek után talált számtalan sok tanítási-módokat, mellyekhez hosszas ideig

tsak gazdag vagyonokkal juthattak. Éppen így kellett lenni az utazássalvaló tökéletesedésnek is, azt, a' mi tsak a' gazdagok' hatalmában lenni látszott, a' közönséges nevelésbe is bé kellett vinni. De, mi tehát ez az új titok, a' tisztesség közép rendűeknek ez az új gyámola? Az összeállásból származott segedelem, értékek és vagyonok összetétele, 's inhol egy felettebb jó mód, mely valamint minden akadályokat, úgy ezt is elhárítja. Utaztatni egész ifjú társágokat, oly' idea, mely eddig még senkinek-se forgott eszébe. Látni, csoport ifjakat hazájokat elhagyni, 's gondos és alkalmas útmutatók alatt összejárni mindazokat a' tartományokat, melyek megjegyzésre legméltóbbak, né, minő egyszerű 's természeti! — azomban még is. a' közönségre-nézve, semmi ilyen valami még eddig nem volt javasolva. Hanem, ezen első ideával, könnyű lessz az utazás általvaló oktatást megfundálni, mint a' közönséges tanítás más ágait meghatározott tzelok szerént intézni, 's végre, telyesedésbe venni Rousseau-nak ezen maximáját: Az utazásnak, úgy tekintve mint a' nevelésnek egy ágát, reálszabásának kell lennie.

Ezen szerentsés gondolat, *Delaborde Sárdor Úrtól* származott, a' ki maga is utazásai 's azokból közönségesé tett nevezetes tudósításai által esmeretes. Ez az emberiség' barátja, az ő' helyheztesésénél-fogva, talán tehette volna, hogy magát a' nép' szükséges szolgálattjából kivonja; de, nem tette, hanem inkább ára, 's az új gondolkodás' módja' általmára kívánta magát egészen áldozni. A' régebb 's újabb kormány alatt formálván magát, igen természeti, hogy az egyiktől azt tanulta-meg, a' mivel a' másikat tökéletesíthesse. Ő vitte legelőbb a' közönséghez által azon nevelés' módját, melyet addig az ember tsak az a-

ristocrataknak tulajdonának lenni gondolt, 's ez által utat nyitott az illendőséget és jó ízlést a' közönség' virtusaival párosítani, mely egyedül tsak az utazás általvaló neveléssel lehetséges.

Ezen titulus alatt: *Utazássalvaló nevelés*, *Delaborde Úr* a' szép tudományok' Akademiájában, 1829-ben, Júl. 31-dikén tartott közönséges gyűlésben adja-elő legelőbb az utazássalvaló új plánumát, melyben az utazók' készületét három részre osztja: mesterségeket illető készületre, természeti tudományra, és Politikára. Ezen planum szerént, egymástól egészen különböző tekintetű országokat kell megvizsgálni, mint a' millyen Olaszország, Helvetzia, Angolország 'sat. meghatározott rendel. Így, pl. Olaszországot a' mesterségek' tanulásaért, Helvetziát a' természeti tudományokért, 's Angolországot a' Politikaért (és gazdaságos mesterségekért. R.)

De ez a' gondolat még eddig tsak üres képzet volt, hanem, az a' lélek, mely feltalálta, legkissebbé-se késett telyesedésbe venni. Tsak-hamar, *Delaborde Úr* pártfogása alatt, sok ifjú Frantziák tudományok erántvaló szereteteket 's vagyionjokat egyesítvén, elindulnak Európának különböző részeit beútni, azon rendel, a' hogy elő volt adva. Vezérek, egy érdemes tanult ember, a' kiben, szép tudománya 's okos és józan gondolkodása mellett, még az oryosi tudomány is megkívántatik. Könnyű képzelni, hogy egy ilyen egyesület mellett, milly' kevésre szállott a' költség! — ennekutánna az ilyenekre-nézve nem lesz semmi akadály, ha mindjárt tsak közép-sorsuak is az utazni szándékozóok.

De e' még nem volt elég, *Delaborde Úrnak* okos előre-látása észre-vette, hogy nem elég egy mérész látni-igyekező kívánság; mert minden előrelvő készület nélkül, az ifjak munkája 's fárada-

sága minden erős fundamentom nélkül lenne. Ezen principiumból kiindulva, egy szépen virágzó nevelő-ház' előjárójával *Loriol* Úrral, a' ki maga is híres, Franciaország'. Természeti 's Historiái Föld-leírásáról, felállítja az utazó ifjak' készülete' intézetét, 's már most, nálla tanúlják az ifjak az úgynevezett tudományos-úti-készületeket. Vagyon ottan, mostani nyelveket, természet históriát, fűvészséget (botanica), földesmeretit 's kormány-tudományt (politikát), illető intézet. Így fogják magokat szemes és értelmes utazókká formálni, a' látnivaló kívánság, felébred, 's a' 'senivel lelkesedett tűz fellöbben, már ennekutánna, ott-helyben fogják hathatós igyekezettel rá-mára-vonni azon igasságokat, mellyek a' titkos kabinétkba nagy lassusággal készültek. Az igasság felfedezéséből származott gyönyörűség mindég újjabb-újjabb ösztönt adván, lehetetlen hogy ne tartsa a' lelket egész utazásban mindég munkásságban. Továbbá, a' világosság sugarai' eggyesülése, az ifjúságnak egymás-köztvaló vetélkedése, mely szerént örömmel igyekeznek azon tárgyakat, mellyeket egygyütt tanultak, valósítani, közöttök azon első utazásravaló tüzet, mindég lohogó lángban fogja tartani, mely sokszor a' mulattságos elfoglaltatások, vagy munkátlanság közt, egy magános utazóban elszokott aludni.

Azomban a' *Loriol* Úr' háza kellő középül szolgál azon értekeződésnek, mely szakadatlanul fog fennállani a' nevendékek, szülék 's tanító között. Az ő jegyzések' egy részét a' közönséges tudósításokban is ki fogják adni. — Imhol, ez az a' planum, mely eddig is sokaknak vonta magára figyelmét. Már is sok személek, hogy előre bizonyossá tehessék gyermekeiket az utazó társaságbavaló felvételekről, magokat béiratták *Loriol* Úrnál *Neuve-Sainte-Genevieve* útszában,

a' 9 és 11 számok alatt, a' hol az utazásra megkívántató feltételeket meg lehet tudni, 's azon ifjak neveit, kik a' múlt Decemberben, valamint azoknak is, kik annakutánna botsáttattak útra. Azomban, most abban fáradoznak, hogy a' felljebb előszámlált tanúlnivaló tudományokat minél-szebb virágzásba hozzák. Kétségen kívül, ezen planum, minekutánna első lépéseit szerentsés kimenetel koszorúzza számtalan követőkre fog találni! — Eddig a' Párisi tudósítás.

Jegyzés. Utazásra szándékozó ifjaink egy nemesebb dolgot nem tehetnének, mintha *Loriol* Úrnál az utazó ifjak' eggyesületét 's készülete' jól kitanúlván, vissza jöveletek után, a' közép sorsuakra-nézve is lehetségessé tennék az utazást.
közli *Képtő Imre.*

A' Szíves Társalkodás' végezete (216-dik lap.)

8) Még tsetsemő-korában kezd kiszágnatni az ő szívéből, a' mennyire tsak lehet, a' nemtelen indulatokat, 's ezek helylyett plántálgasd-bé abba lassan-lassan az Isten' igazi esmerését és tisztelését, a' Haza' és Nemzet' munkás forró szeretését (ha ezt belé-tsepegetnék a' gyermekekbe és ifjakba; úgy, bizonyoson ezzenként lobbannának-fel a' jó hazafiak, tsak egy *Felszállttásra* is, a' Nzti. Társalkodó' jártatására és olvasására, mint szintén egyéb hasznos dolgokra is), a' könyörületeséget, a' *Szent Tiuredelmeséget* más Vallások' tagjai eránt (ez a' legszebb ékessége egy igaz Kereszténynek), a' bethületérzést, okos bátorságot 'sat. 9) Vigyázz mindenek-felett, de okoson, az ő kényes és sikámló életidejére; mert ha okoson nem vigyázzsz, és vele bänni nem tudsz, testi és lelki erejét idő-nap előtt elveszti gyermeked, és ollyanná leszen, mint a' hit, jóságos tselekedetek nélkül, meghólt állat (Ezen,

egész generációkat sújtoló pontra-nézve, sem a' szülék', sem a' közönséges és házi tanítók' részéről, sehol-se tétetik elégséges és okos vígyázat, — sem előre, sem azután — de csak úgy is veszik hasznát, mind ők, mind mások!) 10) A' hazugságot, még tréfából-se engedd-meg (a' mely ember hazudozni — vagy részegeskedni — szokott, áról nem sokat lehet tartani). Rövidség' kedvéért, most többet nem említek; az okos olvasó ezekből is elég tanúságot vehet. Ezekre figyelmezzetek, szülék és nevelők! 's ha ezeket megtartjátok, úgy, hidjétek-el, hogy az emberi társaság' bődöksága, millió grádussal jobban fog állani, mint eddig.

Mit mondjak már a' ti' neveltetekről, munkás földnépe, szeretett atyámfiai! Hogy ti, a' személyesség' és jószág' nembíráhatásán kívül, még-tsak a' tudományos neveléstől is meg vagytok fosztatva (NB. még a' tudományos nevelésben, az említettekén kívül, elég fogatkozások vagyunk; pl. hány századik ifjú tud jól és szépen olvasni és írni, anyai nyelvén? 'sat.), ezt minden-ki tudja. Mind azt a' jót tehát, a' mi bennetek találtatik, egyedül az Isteni bölts gondviselésnek, és a' társaságban-létel jótévőségének köszönhetitek. A' kik tehát az illetén írásk' esmérésére és olvasására eljuthattok, használjátok azokat, magatokra és gyermekeitekre-nézve; szoktassátok őket a' szorgalmatos munkásságra, pontosságra és rendtartásra; légyetek engedelmesek Elöljáróitokhoz, szelídek és türelmesek egymáshoz, mert így sokkal bődögabbak lesztek; könyörögjétek igaz lélekből az élet Urának szüntelen, magatokért, és hazánk' nemes lelkü fíjainak életéért és bődökságáért; mert, hidjétek el, hogy vagynak még hazánknak olyan nagylelkü nemesen búzgó fíjai, kik a' ti' nyomorúlt sorsotokból igazán részt vésznek,

és annak enyhítésén hathatóson munkálódnak, tudván egyszersmind, hogy ugyan-ekkor, hazájok és Nemzetjek' bődökságát is tsalhatatlanul eszközlik. Aldja-meg ezeket az Örökkévaló, maradékaikban is, vég nélkül, hogy ezekben szegény hazánk, mindenkor oszlopait ölelhesse!

Látjátok, tisztelt hazámiai és leányai, hogy nem rágalmazást szollék; tsupán a' vala tzéлом, hogy tsekély talentumotskámmal (a' Szent Írás' értelme szerént kell venni) valakinek használhassak; 's ha igen, gazdagon meg van jutalmaztatva tsekély fáradságom.

8) *M. Gr. Kemény József Úrral*. — Nzi. Társalkodónkban lett betses megjelenésével (105- és 135-dik l.) egyszerre kettőt nevezetisitett a' M. Gr. 1-ör, önnön-magát, mivel' nem átallott (mint sokak), a' szegény Társalkodó' állapotjából igaz hazafiúi részt venni, és annak pártfogói' 's buzgó barátjai' kis társaságába, nemesen belé elegyedni; 2-ör, magát a' Társalkodót, melynek (még eddig) nem sok módja van fő rangu buzgó hazafiakkal ditsekedni. Különösen fontosnak és felette interessantnak találtuk a' "Könyv-esmértetést", és az abban lévő mesét. — Igazán nem lehet eléggé betsülni, az Oláh nemzet' tudománybeli nevezetes elő-haladását, mint igyekezik az, nyelvét mivelní! Ez, igazán nagy dítseretekre szolgál nékiek. Hogy szép tzéljokat, melyre éjjel-nappal törekednek, elérhessék, úgy-látom, hogy nyelvek' pallérozásában egészen a' most élő Görögöket vették magoknak mustrául. A' Görögök t.i. a' múlt Század' utolsó felében (különösebben) pallérozni kezdeték anyai nyelveket, melynek fő tzélja abban állott, hogy azt a' régi tudós görög nyelvel atyafiságba, össze-köttetésbe, sőt egységbe hozzák, mellyet a' lehetőségig el is értek, és ma, ennek kö-

szönhetik tudományosságokat és bődögságokat. Az Oláhok, a' mint látom, a' római nyelvel igyekeznek össze kötni anyai nyelveket (pl. a' *neque* tsak közelebről vétetett-fél a' *nits* helyett, 'sat, lásd a' mesében 135 l.); hogy ezen nyelv-
 atyafiasításának milyen szép következe-
 sei és nevezetes gyümöltsei lehetnek jö-
 vendőben; azt, az ítélni tudó olvasó,
 előre képzelheti. — Nagyon méltó volna
 (a' kinek módja van benne) minden ne-
 vezetesebb Oláh (méltóbb volna, min-
 den nevezetesebb Magyar-Red.) könyve-
 ket megszerezni, hogy literaturájok' szé-
 pülését és elé-haladását szemünk elől so-
 ha el ne tévesszük.

A' másik munkája is, a' M. Gr. Úr-
 nak (105 lap), szép esméretekre, szelid-
 ségre, és buzgó hazafiúságra mutat. De
 minthogy egy közönséges író is, ha mind-
 járt az minden szép tulajdonságokkal bír-
 na is, minden kedvetlen találkozhatás a-
 lól, fájdalom! nintsen kivéttve, a' Col-
 lisiókat, minden vigyázása mellett is, ki
 nem kerülheti; tehát én vigasztalásúl min-
 den betsületes írónak ezt ajánlom: Igye-
 kezzon szelidséggel meggyőzni ellenkező-
 jét; ez, leghathatósabb fegyver.

Végtére — 9) *A' Nemzeti Társal-
 kodóval.* Legutóljára hagyálak, kedves
 Társalkodóm, tisztelt barátom! de tsak
 azért, hogy veled annál-nagyobb kény-
 nyemre társalkodhassak. Eppen midőn
 szegény Nemzetem nyelve' literaturája',
 gazdasága', kereskedése' 'sat. Castrum do-
 loris-sánál, szinte minden vigasztalás nél-
 kül; keseregnék: éppen azon idő pont-
 ban jöttél a' világra, jöltévő Társalko-
 dó! még pedig azért, "hogy, hazánk'
 bődögülésára, a' láthatatlanokból lát-
 hatók lennének." Vajha halálodat, mely-
 től születésed' első pillantatjában már
 rettegni kezdettem, meg ne érném! —
 Találtam ugyan benned két-három mun-
 kát, (pl. Tettetés 'sat.), melyet örökös

számkivetésbe szeretnék küldeni; de jöt-
 tek is általad már is (ezen nyomorusá-
 gos, és áldozatba került kezdő fél-esz-
 tendőben is) olyan sok szép és hasznos
 dolgok köz-tudásra, mellyekért örök é-
 letet méltán érdemelnél.

Egy derék hazafi, méjj belátással és
 Nemzet-esméreessel kezdő kifejtegetni nem
 régiben azon okokat (177 lap), mellyek
 miatt, egy Magyar folyó-írás is, állan-
 dó fenn-állást nem ígérhet magának (és
 így, a' mellyek nemzetünket a' tudomá-
 nyos és erköltsi elé-haladásban rendki-
 vül akadáljotztatják). Az egyik akadály,
 mely foljó-írásaink' ügyét veszedelmez-
 teti, ha jól emlékezem, "anyai nyelvünk'
 keskeny korlátok közé lett szorítottása"
 vala. Ezen igasságos állításhoz, bátorko-
 dom én is egy-keveset ragasztani.

1-ör, Akarmillyen keskeny korlátok
 közé légyen is nyelvünk szorítottva, még
 is könnyen segíthetnénk magunkon, ha
 akarvánk; mert, valamedig emberi nem-
 zet lézen e' föld színén, mindaddig i-
 gazhák fog e' maradni: "La valeur sup-
 pléera au nombre" (= két derék hazafi,
 többet ér, millió léhánál). Ha minden-
 ki lelkesen megtenné mindazt (egyik pénz-
 zével, másik pennájával, harmadik be-
 szédevel 'sat.), a' mi tőlle, nemzetünk'
 bődögítésára, könnyen kitelhetik: úgy,
 nem sokára, in massa kezét fognánk, és
 nemzetül indulnánk a' pallérozódás' és
 bődögság' magas pontja-felé, 's az Isten'
 országa mindenütt nyomban követne, a'
 korlátok pedig önként elbomolnának.

2-or, Egy nevezetes, és még eddig
 el nem hárított (hárított) akadály, mely
 miatt Nemzetünk a' tökéletesedésben elé
 nem haladhat, ez: Sok derék és tudós
 hazafiaink szüntelen adják a' jó tanátso-
 kat, de azokat senki nem követi. Mily-
 len sok szép és hasznos dolgok java-
 soltattak már is, a' Társalkodóban, 's
 hanyadik fogadott-meg valamit belőlle.?

hány ezredik lobbana-fel a' Társalkodó' pártfogására? — Tíz-tizenöt buzgó hazafi és hazaleány szüntelen dolgozik a' Társalkodó' terjedésén és fennállásán, ezen kívül, a' többiről, halgat az írás.

3-or, Az állítatik, 's méltán (1781.) hogy egész Európában, Törökországot kivévén, minden Tartománynak vagy-nak foljórásai 'sat. Törökországra-nézve is tegyünk egykevés külömséget. Magában Törökországban, nintsen ugyan, tsak egy foljórás is (Van Smyrnában, Cairóban, lessz Konst.poljban is minden orán — török és frantzia nyelven, Red.); de, vagynak annak bírtokában lévő országaiban, pl. Moldova, Oláhország 'sat. Ezen két országnak derek foljó-írásai vagynak, van könyvnyomtató műhellye vagynak könyváros-búltjai; a' nevezetesebb könyveket szüntelen fordítják anyai nyelvekre, van szép Constitutiója (1817-ben Confirmálta Hertzeg Karadsa), vagynak nagy oskolái, 's a' mi több, az előkelőbb és tehetősebb Boérok Párisba, Londonba, Bétsbe 'sat. küldik gyermekeiket neveltetni, 's azután útaztatják őket mindenfelé. Erdélyiek, Erdélyiek! vigyázzatok, mert az Oláh nemzet maholnap feljül kerekedik — a' tudományos mivelődésben (nem irigységből mondja, R.)

4-er, A' mondatik továbbá (1781.), "hogy Erdélyországot úgy kell tekintennünk, mint a' Planetarium Systemában a' Satelleseket, Erdélynek M. ország körül kell forogni, vagy-is, más szóval, attól fényt és sugárt kell költsönözni. Hogy tehát Erdélyben, a' "Vis centripeta" valójában kifejlődhessék, nem volna-é szükséges és hasznos "Erdélynek Magyarországgal egyesülni"? — így lenne a' Satelles igazán hűséges a' maga' fő planetájához; így fejlődnek-ki a' nemzeti iparkodás, tökéletesedés és erő, a' maga' valóságában.

Ugrás (Saltus). Az emberi Nemzet

Történeteinek esmerésében felette gyönyörködven, gyakran bétékintgettem annak széles mezejébe. Láték ott különböző régi nemzeteket, a' lethargia' és indolentia' veszedelmes álmában méjjen alunni; látám, ugyanazokat, abból felébredni, kibonyolodni, és a' tökéletesedésben magas pontra lépni; látám, az igyekezet helyett, az indolentiát, ismét bekövetkezni és közönségesse lenni. Ekkor, ezen nagy problémát tevém-fel magamnak megjegyzés-végett: Mi segíti leg-hathatósabban elé, egy országban, az Indolentia' universalizálódását? — Több esztendőket tölték-el ennek fejtegetésében, míg nem végre, tsakugyan, vizsgálódó tudnikivánásom, kielégítettet. Úgy találtam, hogy azon országban, melyben az indolentia (=henyeség, tunyaság, restség, munkátlanság, vagy henye-, tunya-, rest munkátlanság — mindenként rosszúl hangzik) közönséges lábra kapott, az ifjúság nem volt hozzá szoktatva a' szolid (tetemes) munkássághoz, pontossághoz, rendtartáshoz; ítélő tehettsége nem fej-tetett-ki, 's ennél-fogva nem tudta fel-fogni és által-látni a' körülötte lévő dolgokat; nem volt össze barátkoztatva hazájával és nemzetével, 's ennél-fogva semmit nem igyekezett tselekedni annak boldogítására; nem taníttatott értelemmel és ítélettel, 's még is egyszerre mindent akart tudni ('s azonban kevés valóságot tudhatott); alig kezdett valamit tanulni, 's már egyszeribe, minden további gondolkodás és fáradság nélkül, az egész tudományt fel akarta ölelni; tüstént úgy képzelém az ilyen Ifjúságot, mint a' Közép-idő-bélieket (egy tudós 's derek hazafi' állítása szerént), a' kik, mihelyt a' Chemiat feltalálták, és abban két-három operatiot tettek, tüstént azt igyekeztek kitalálni, "mi-módon lehessen az embert halhatatlanná tenni" (testére nézve). Továbbá: Nem volt hasznos időtöltésekhez

szoktatva, mely miatt töbnyire olyan időöltéseket választott magának, melyek érzékenységeit leginkább tsiklándoztatták; mely álljetén környülállások között, elég módja vólt sok ifjúnak, az életen úgy menni keresztül, hogy hazája' és nemzete' bódogításán tsak egy perzenetet is gondolkozzék. Halljátok Ifjak?

Vissza-térek újra te-hozzád, kedves Társalkodóm! Egy örvendetes dolgot kívánok ezennel tudtadra adni, t. i. a' kedvező környülállásokból azt lehet kihozni, hogy nem-sokára, hazánk' vezetesebb Városaihan, buzgó hazafiakból álló egyesületek fognak felállani, kiknek munkásságok, a' te' terjedésében és fenn-állásodban fog határozódni, hogy így, az olvasás' és pallérozódás' szeretete, a' földnépe közzé is behatoljon valahára, 's így a' szent tzel legbizonyosabban el lessz érve. Valójában nemes példa a' követésre! Tsak a' vólna forró kívánságunk, hogy egynehány buzgó hazafiak' egyesülete által, állittatnék-fel egy, több tagokból álló újj Redactio, melynek a' te' mostani nagy érdemü Kiadód, egyik hathatós tagja lenne. Melynek tsalhatatlan hasznai, ezek lennének:

1-ör, A' te' mostani fáradhatatlan Redactorod, a' ki hazánk' bódogságáért szüntelen áldozik, és a' kire Nemzetünknek még sokáig van szüksége, a' szerfelettvaló, és szinte elgyőzhetetlen munkától, megkíméltetnék, megoszolván a' munka a' Redactio' tagjai között.

2-ör, Ha valamely fontos és hasznos tárgy, felelet vagy megtzáfolás nélkül maradna, a' Redactio' tagjai kipótolhatnák ezen fogyatkozást, mindenik tag a' maga' bürója (fachja) szerént.

3-ör, Ha olykor-olykor munka nem találna lenni, a' Redactio' tagjai ezt a' fogyatkozást is kipótolhatnák.

4-er, Az újj Redactiónak elég ideje

lénne, minden munkát előre jól megvisgálni, 's így mind tsak olyanok jönének vilá'g' eleibe, mellyek hazánk'nak hasznosok.

5-ör, A' te' tekinteted és pártfogóid' száma ez által sokat nevedkednének, 's így

6-ör, Az Előfizetók' száma nagyra szaporodván, megöltésodnál, 's nem sokára grátis is adattathatnál (mint most, R.) az Erdélyi Híradó' Előfizetőinek 'sat.

Felszólítottok tehát én is még egyszer, minden nemes lelkü hazafit és hazaleányt, a' te' munkás pártfogólasodra, — ne szalasszák-el ezen jóltévő alkalmatosságot, mely Nemzetünk' bódogságát igen is feletté tárgyazza. Ha pedig mindezek mellett is, méltatlan halálotat valaha (reménységemen kívül) meg kéne érnem, én leszek az első, a' ki sirhalmi gyászverseidet megírom. Engedje az Ég, hogy poétai tehetségemet, sirhalmid felett soha ne használhassam!!

En pedig ezennel tsak ezel bútsúzom-el te-tölled: Egykor egy Pap hoszszason prédikálván a' Virtusról, halgatói, únván a' szép beszédet, egyenként kiméndegettek a' templomból, míg-nem végre, tsak az Egyházi egyedül maradt a' templomban; ez is, megunván a' szép beszédet, leteszi a' templom' kultsát a' Pap' eleibe, kérvén azt, a' templom' bezárására. En pedig, Egyháziúi kultsónat mindaddig le nem tésem, valameddig te beszélleni egészen meg nem szüntél, 's ekkor osztán, a' kults helyett, pennát veszek kezembe, gyász-verseid' megírására.

Hazafiúi Ditsó Tett

Most közelébb Junius' 6-dikán meghólt Néhai Tekintetes Ns. Batzkai, Madarási Kiss József Ur, Sz. Udvarhelyi volt-Professor B. M. Kiss Gergely-nek fíja, az itt következő szép véghagyományt tette:

A Székely-Udvarhelyi Ref. Collegiumnak hagyott 80,000, mondom, *nyöltz-vanezer* Rforintot Váltóban: úgy hogy fele, 40,000, tüstént kiadódjék; a' más Negyvenezer pedig jószágainak legközelebbi évekbeli jövedelméből pótoltsák.

Hagyta pedig ezen szép summát igen felséges tzeira, úgymint: *Hatvanezer* forintnak interessét kapja hatvan Deák-ifjú, egyenlőleg; kik ezen 60 forint kegy-pénzért (beneficium) tartozzanak egy *igazán* szegény, de tanulásáról 's jó ügykezetéről már esméretes gyermeket tanítani. A' gyermekeknek épeknék kell lenniük, mint a' kik leginkább szolgálhatnak a' hazának. Esztendő' végével minden deák tartozik ezen tanítvánnyával próbát adni, 's ha korhel Tanítónak tapasztaltatnék, megfosztatik a' kegy-pénztől 's tanítvánnyától.

Ha pedig a' Sz. Udvarhelyi Collegium ezen kegy-pénzt egyébire fordítaná. (quod omen Deus avertat!); akkor a' Sz. Keresztúri Unitarium Gymnasium. belé kölhet, 's elveheti.

8333.1/5 forintnak interesse=500 for. adatni fog a' most. közelebből fel-állandó Juris Professornak *szetespótlékul*. 11,666.2/3 forintnak interesse=700 for. a' tőkéjéhez fog tevődni mindaddig, míg vagy mások' adakozása, vagy maga maga-által annyira fog nőni, hogy egy külön Professort lehet fizetni kamatjából, 's ezen Cathædra lenne a' Physicájé és Mathesisé, külön.—A' már *tsak nehai Kiss József* Úr, egy a' maga' idejében nagy elméjü, önhasznát nem kereső, 's ennél-fogva szegény Professor-nak volt fia. Az apa, a' Sz. Udvarhelyi Collegiumnak édes Apja, a' fiú pedig Nagy apja lett. Szegény legényből sokra ment: az élni-tudást minden bamúlta benne; de az irigység, orozba' és tartózkodva a-tsarkodott ellene; ollyakat fogott-rá, mellyek hólta után, sült hazugságoknak

találtattak; most már, megszegyenült az irigység, 's bizonyoson el fog halni.—Szép könyvtárát is, mely ritka 's válogatott darabokból állván, 20,000-re betsülte-tett, a' Sz. Udvarhelyi Collegiumnak ajándékozta. SZ.G.

VILÁGOSÍTÁS.

A' kikhez *kivánds* és *előfizetés* nélkül jár a' Társalkodó, Azoknak, alázatosan jelentjük, hogy azon darabok is mind ki vannak fizetve a' Redactionál Decemb. 50-dikáig, 1850, és tsak megeméretetés 's terjesztés kedvéért bátorokodik azokat küldeni 's folytatni egy, *olvasást terjesztetni kívánó* Erdélyi kis Egygyesület, a' Magyar Nemzetet szeretők közzül némellyekhez, azon kéréssel, hogy ezt a' jóra törekedő szándékot kegyesen elfogadni, és a' Vidéken akarkivel közleni, méltóztassanak. Szinte 200 darab már az ilyen gratis járó Társalkodó, mellyekért a' Redactio senkitől semmitsem vár, nem is kér egyebet a' megeméretetésnél.

J e l e n t é s.

Az Erdélyi Híradót, tsak Július' 31-dikéig lehet egészen, azaz, az 1-ső Számtól-fogva megszerezni, azután pedig tsak azon Számtól-fogva, a' mikor a' későbbben Kínánók; szándékjokat bejelentik. Fél esztendei ára, a' Társalkodóval együtt, 5 for. C. P. — A' Társalkodó' taxája pedig, külön-küldve, 2 fl. 50 xr. C. P. Ezt, mindenkor meg lehet rendelni, az esztendő' végéig; mivel' ebből, felesleg nyomtattatik.—Az Első fél-esztendei Társalkodót is meg lehet szerezni, míg benne tart, de tsak alkalmatosság vagy Könyváros által. A' Mértéktár' II-dik Kötetje is sajtó alatt van.

H í r d e t é s.

Az ezen Erdélyi Nagy Fejedelemségbéli Károly Fejérvári Kir. Pénzverő Ház Cassiriussa Honisch Ferentz megholt.